

Niels Anker Kofoed stod fadder til SV-regeringen

Af Jakob Marschner

ERINDRINGER

Bornholms tidligere minister Niels Anker Kofoed (V), der døde den 7. maj, var en absolut nøglefigur bag, at Socialdemokratiet og Venstre i august 1978 gik sammen i en aldrig hverken før eller siden prøvet regering. Han stod for den første kontakt til statsminister Anker Jørgensen (S), der fandt sted i et fly mellem Kastrup og Rønne.

Det afslører Niels Anker Kofoed selv i det kapitel fra den kommende erindringsbog, "Det gik udmærket", som Bornholms Tidende bringer i dag. Bogen er redigeret af tidligere DR-journalist Jette Hvidtfeldt og udkommer den 18. juni.

Frem til 1978 var en regering af S og V umulig, for som formand for Venstre havde tidligere statsminister Poul Hartling nægtet så meget som at indgå forlig med Anker Jørgensens regering. Det ændrede sig, da Henning Christophersen tog over som formand.

"Da Hartling smed tøjlerne, overlod han et Venstre med nogle skrammer til Henning Christophersen. Derfor var det Hennings opgave at placere Venstre tilbage i dansk politik og ikke på en yderfløj", fortæller Niels Anker Kofoed i bogen.

"I forsommeren 1978 talte jeg med Henning i telefon, og han sagde, at "du kender jo Anker Jørgensen. Prøv at sikke en føler ud." Så traf jeg Anker i flyveren fra Kastrup til Rønne, hvor han skulle tale ved et sommermøde, og der talte vi om muligheden, og jeg opfordrede ham til at ringe til Henning, når han kom hjem."

"Jeg foreslog ham til at sige noget bestemt på sit møde på Bornholm, en slags kode, og da jeg hørte i radioen, at han sagde dét, vi havde aftalt, ringede jeg til Henning og bad ham være hjemme om aftenen, for Anker ville ringe. Og det gjorde Anker. På det her tidspunkt havde man jo ikke mobiltelefon. Til gengæld blev en statsministers tale ved et sommermøde på Bornholm bragt i radioen", fortæller Niels Anker Kofoed.

"Henning blev overrasket og også glad, tror jeg. Næste dag kunne han fortælle, at han og Anker Jørgensen havde aftalt et møde."

Dagens boguddrag fortæller også, hvordan Niels Anker Kofoed som ny landbrugsminister i 1978 fik overladt "et kedsommeligt problem" i skikkelse af dronningens ønske om at overlade Schackenborg Gods til prins Joachim – men også hvordan Niels Anker Kofoed fik løst det.

Da jeg hørte i radioen, at han sagde dét, vi havde aftalt, ringede jeg til Henning og bad ham være hjemme om aftenen, for Anker ville ringe

Niels Anker Kofoed

Kapitel 15 fra Niels Anker Kofoeds erindringer:

Da arbejdere og

Af Niels Anker Kofoed, fortalt til Jette Hvidtfeldt

Det var ikke udtryk for et tilfældigt lune, at jeg i min ministertid fik broderet ordet "bonde" på skjortelommen, der hvor andre havde forskellige skjortemærker påsyet. Jeg er og var bonde. Som sådan er jeg født, og som sådan dør jeg.

For mig er det at være bonde også at være en del af en snart hensyngnet kultur og bevægelse. Bønderne i min tid var alle med i andelsbevægelsen og de fleste også i højskolebevægelsen, og begge dele har i høj grad præget mit liv, også politisk.

Det var derfor også med min fulde støtte og medvirken, da et af de mest spændende politiske eksperimenter i Danmark fandt sted, nemlig da de to store folkelige bevægelser Venstre og Socialdemokratiet gik sammen om at danne regering.

Regeringssamarbejdet med Socialdemokratiet var ikke nemt, men det gik langt over forventning, og hvis ikke udefra kommende tryk og påvirkninger havde gjort sig gældende, kunne SV-regeringen formentlig have eksisteret meget længere. Men blandt andre Thomas Nielsen, LO's daværende mægtige boss, sørgede for, at det kun blev til 14 måneder.

De konservative var stadig rasende på Venstre over, firkloverregeringen ikke blev til noget, da Hartling gik af og overlod regeringsmagten til Anker Jørgensen. Især Erik Ninn-Hansen var rasende. Den tidligere forsvars- og finansminister hadede Venstre, som kun de gamle Højre-folk kunne hade bondepartiet. Jeg opfattede ham i hvert fald ligesom de gamle Højre-folk, og Erik Ninn-Hansen havde stor indflydelse på sit partis politik. Det var derfor helt sikkert ikke gennem et samarbejde med de konservative, at vi kunne tilbageerobre magten.

Så længe Poul Hartling var partiformand, var det heller ikke gennem et samarbejde med Socialdemokratiet, at vi kunne få større indflydelse. Hartling nægtede at indgå forlig med Socialdemokratiet, trods socialdemokraternes invitationer til samarbejde. Men da Poul Hartling forlod Folketinget i 1977 for at blive FN's flygtningehøjkommissær i Geneve fra 1. januar 1978, blev det anderledes.

SV-regering begyndte på Bornholm

Flere af os havde nogle gode kontakter med socialdemokratiske folketingsmedlemmer. Vi omgædede nogle af de socialdemokratiske folketingsmedlemmer og havde en klub med blandt andre Poul Dalsager og Poul Søgaard og nogle andre af dem, som man kunne kalde højreorienterede socialdemokrater. Anders Andersen og jeg havde desuden haft gode kontakter med Per Hækkerup. Anders havde haft det i Folketinget og jeg på amts- og kommunalplan.

Vi fik også lavet nogle forlig med socialdemokraterne i løbet af Anker Jørgensens valgperiode, og tanken om, at Venstre kunne danne regering med socialdemokraterne, opstod i løbet af maj under de diskussioner, vi havde i gruppeledelsen. På det tidspunkt var jeg med i folketingsgruppens bestyrelse. Svend Karlskov Jensen var blevet næstformand, og Ivar Hansen formand for gruppen, mens den politiske ordfører Henning Christophersen havde overtaget posten som formand for landsorganisationen.

Da Hartling smed tøjlerne, overlod han et Venstre med nogle skrammer til Henning Christophersen. Derfor var det Hennings opgave at placere Venstre tilbage i dansk politik og ikke på en yderfløj.

I forsommeren 1978 talte jeg med Henning i telefon, og han sagde, at "du kender jo Anker Jørgensen. Prøv at sikke en føler ud." Så traf jeg Anker i flyveren fra Kastrup til Rønne, hvor han skulle tale ved et

sommermøde, og der talte vi om muligheden, og jeg opfordrede ham til at ringe til Henning, når han kom hjem. Jeg foreslog ham til at sige noget bestemt på sit møde på Bornholm, en slags kode, og da jeg hørte i radioen, at han sagde dét, vi havde aftalt, ringede jeg til Henning og bad ham være hjemme om aftenen, for Anker ville ringe. Og det gjorde Anker. På det her tidspunkt havde man jo ikke mobiltelefon. Til gengæld blev en statsministers tale ved et sommermøde på Bornholm bragt i radioen.

Henning blev overrasket og også glad, tror jeg. Næste dag kunne han fortælle, at han og Anker Jørgensen havde aftalt et møde. De forhandlinger, der kom ud af det, stod på næsten hele august måned.

Vores næstformand i folketingsgruppen, Karlskov Jensen, var landbrugs- og højskolemand og mente, at det skulle gå åbent og demokratisk til, og at folketingsgruppens medlemmer skulle være løbende informeret. Men det skulle være sådan, at de blev afsvoret en tavsheds-ed, og det lykkedes.

Anders Andersen, Nathalie Lind, Knud Enggaard, Karlskov, Mette Madsen og jeg sad i en baggruppe og blev informeret efter hvert møde, og så delte vi derefter gruppeledelsen mellem os og ringede til alle og informerede. Ikke én i pressen fandt ud af noget som helst. Det fungerede fantastisk godt. Da forhandlingerne var afsluttet, tog det kun 5-10 minutter at vedtage det i gruppen, for alle følte, at de havde været med.

Problemet med prins Joachims slot

Da SV-regeringen blev sammensat med Anker Jørgensen som statsminister og Henning som udenrigsminister, fik jeg igen landbrugsministerposten. Den hidtidige socialdemokratiske landbrugsminister Poul Dalsager blev gruppeformand. Vi kendte jo hinanden godt og blev ved med at tale sammen, da jeg overtog ministerposten efter ham. Han efterlod mig dog et kedsommeligt problem, nemlig dronning Margrethes ønske om at købe Schackenborg gods til prins Joachim.

"Der skal dispenseres fra alle love og regler i denne sag. God fornøjelse", sagde han, men tilføjede så, at han nok skulle lade være med at gå imod mig.

Der skulle helst skabes enstemmighed i den sag. I SF var Ebba Strange gruppeformand, og jeg lagde problemerne åbent frem for hende og skitserede, hvordan de kunne løses. Det er din sag, mente hun, for det med landbrugslove havde hun ikke forstand på, men hun syntes i øvrigt, at det var udmærket, at slottet blev overdraget til prinsen. Hun havde gået i skole med grev Schack og forstod godt ønsket om at føre godset videre.

Ebba Strange fik sin gruppe med, så jeg ikke fik vrøvl i Folketinget. Dispensationerne skulle gives af Landbrugsministeriet og ikke af Folketinget, men derfor kunne folketingsmedlemmer jo godt brokke sig.

Om tirsdagen var der som sædvanligt regeringsmøde. Dagsordenen var lang, så der bredte sig en vis utålmodig stemning, alt mens jeg udbredte mig om de mange dispensationer, der skulle gives, og hvordan det kunne ske. Til sidste sagde Anker, at grunden til, at Joachim skulle have det gods, vel var, at han er prins, og det måtte jeg jo svare ja til. "Jamen, så giv ham bare dispensationerne".

"Tak for det", sagde jeg - og var lettet. Om eftermiddagen kom Ole Thisted fra tv-avisen for at høre, hvorfor prins Joachim skulle have alle de dispensationer.

"Fordi han er prins", svarede jeg. Og det blev så sendt. Dagen efter sagde Anker Jørgensen, at det var nu lige stærkt nok sagt, men jeg måtte jo svare, at det var et citat af ham selv. Nåh ja, sagde han, men det er jo også rigtig nok. Og så talte vi ikke mere om det.

bønder regerede sammen

Forsidebilledet til Niels Anker Kofoeds kommende erindringsbog. Bogen udkommer den 18. juni. Foto: Kurt Christiansen

● Poul Dahlsager efterlod mig dog et kedsommeligt problem, nemlig dronning Margrethes ønske om at købe Schackenborg gods til prins Joachim. "Der skal dispenseres fra alle love og regler i denne sag. God fornøjelse", sagde han

Niels Anker Kofoed

Men jeg fik mange breve fra taknemmelige sønderjyder, som var glade for, at godset kom på kongehusets hænder.

Det forpligter at være privilegeret

Der var flere af socialdemokraterne, jeg havde et godt samarbejde med, Egon Jensen for eksempel, som var blevet indenrigsminister. Men især en af socialdemokraterne har jeg altid sat stor pris på, og ham kom jeg også til at sidde i regering med. Det var Erling Olsen, senere formand for Folketinget. Han blev udnævnt til boligminister i SV-regeringen.

Når vi gik fra statsrådsmøder, fulgtes vi gerne ad, og da man kom til Landbrugsministeriet før Boligministeriet på Slotsholmen, plejede vi at gå ind hos mig og få en kop kaffe. Så hyggesnakkede vi og drøftede regeringens politik.

Vi var sjældent uenige, og efterhånden vidste vi nøjagtigt, hvad der var den andens linje. Nok sad vi i samme regering, men vi havde naturligvis vores separate meninger, som måske ikke altid var i overensstemmelse med vores respektive partier. Men den slags fortrolige oplysninger rager ikke andre. Man afslører ikke en politisk modstander, for så har man forbrudt sig mod fortroligheden.

Jeg satte megen pris på denne kloge mand, men jeg har aldrig flirtet med tanken om at blive socialdemokrat. Jeg har en meget social opdragelse. Vi er meget socialt bevidste i vores familie. Det var nok fordi, vi kom fra den bedre stillede

del af befolkningen og blev opdraget med, at det forpligtede. Du skulle ikke gå og være højrovet, fordi du ikke havde økonomiske problemer, men så havde du også forpligtelse til at hjælpe andre, hvis de var ved at komme i nød eller var i nød.

Der var aldrig nogen, som kom forgæves til min mors dør. Det er nok det, der har præget mig. Som liberal så pirrer det mig at provokere socialdemokrater lidt. På den måde får man venskaber og respekt.

Jeg er ikke fundamentalistisk liberal. Jeg tror meget på fri markedsøkonomi og mener, det er godt. Privat drift er også godt. Markedsøkonomi kan klare alle ting, det er der ingen tvivl om, men den kan ikke klare alting lige godt. Derfor mener jeg, at man skal vælge markedsøkonomien, hvor den er bedst, og så skal man have fællesskab, hvor det er bedst. Med vejanlæg for eksempel, der er det tydeligt, at det er en fællesopgave. Også kloakering og så videre er fælles opgaver, ingen tvivl om det.

Men under de socialdemokratiske ledede regeringer efter krigen (2. verdenskrig) ændrede folks mentalitet sig. Solidariteten, næstekærligheden og hjælpsomheden er væk. Staten har overtaget ansvaret. Når bønder og arbejdere før i tiden var solidariske og hjalp hinanden, var det fordi, de havde brug for hinanden. Men når staten overtager alt hjælpearbejde, er der ingen grund til solidaritet, og egoismen kan frit blomstre. Man kan ikke dressere folk til at være solidariske.